

УДК 343

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-576-589](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-576-589)

Санжара Олександр Михайлович аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін, Львівський державний університет внутрішніх справ, <https://orcid.org/0009-0000-9341-7320>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ВПЛИВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті звертається увага на необхідність регламентації у кримінальному законодавстві України поняття заходів кримінально-правового впливу.

На підставі дослідження конкретних заходів кримінально-правового впливу виводяться ознаки притаманні таким заходам, їх види та особливості застосування.

Проводиться аналіз думок науковців стосовно визначення поняття заходів кримінально-правового впливу (заходів кримінально-правового характеру), розподілення їх на види та випадки застосування таких заходів у кримінальному законодавстві України. Зокрема проаналізовані думки вчених стосовно специфічних, «інших» заходів кримінально-правового впливу у зв'язку із чим розглянута можливість поділу кримінально-правового впливу на певні різновиди в залежності від наявності або відсутності складу кримінального правопорушення у діях особи щодо якої застосовуються такий вплив. Досліджені «квазі-заходи» кримінально-правового впливу.

Крім того наводяться аргументи щодо необхідності доповнення діючого КК України новітніми заходами кримінально-правового впливу, зокрема, пробацією.

Підтримується думка щодо необхідності поділу заходів кримінально-правового впливу на заохочувальні і примусові (каральні заходи), а також пропонується можливість віднесення окремих заходів (наприклад пробації) як до заохочувальних так і до примусових.

Проводиться порівняльний аналіз норм, що регламентують кримінально-правовий вплив, діючого КК України із відповідними нормами, запропонованими у новому проекті КК України.

На підставі проведеного дослідження констатується необхідність визначення у КК України поняття заходів кримінально-правового впливу та правил їх застосування до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення та особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння за відсутності всіх необхідних ознак кримінального правопорушення.

Ключові слова: заходи кримінально-правового впливу, заходи кримінально-правового характеру, пробація, кримінально-правовий вплив, примусові заходи, заохочувальні заходи.

Sanzhara Oleksandr Mykhailovych Graduate student of the Department of Criminal Law, Lviv State University of Internal Affairs, <https://orcid.org/0009-0000-9341-7320>

CRIMINAL LAW INFLUENCE IN UKRAINE

Abstract. The article draws attention to the need to regulate the concept of measures of criminal legal influence in the criminal legislation of Ukraine.

Based on the study of specific measures of criminal legal influence, the author derives the features inherent in such measures, their types, and peculiarities of application.

The author analyzes the opinions of scholars on the definition of the concept of measures of criminal legal influence (measures of criminal legal nature), their division into types and cases of application of such measures in criminal legislation of Ukraine. In particular, the author analyzes the opinions of scholars regarding specific, "other" measures of criminal legal influence, and in this regard, the author considers the possibility of dividing criminal legal influence into certain types depending on the presence or absence of a criminal offense in the actions of a person subject to such influence. The author analyzes the "quasi-measures" of criminal legal influence.

In addition, the author provides arguments on the need to supplement the current Criminal Code of Ukraine with new measures of criminal legal influence, in particular, probation.

The author supports the view that it is necessary to divide criminal law measures into incentive and compulsory (punitive) measures, and also suggests that certain measures (e.g., probation) may be classified as both incentive and compulsory.

Based on the study, the author states that it is necessary to define in the Criminal Code of Ukraine the concept of criminal legal measures and the rules for their application to a person who has committed a criminal offense and a person who has committed a socially dangerous act in the absence of all the necessary signs of a criminal offense.

Keywords: measures of criminal legal influence, measures of criminal legal nature, probation, criminal legal influence, coercive measures, incentive measures.

Постановка проблеми. Кримінально-правовий вплив на осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, а також на осіб, які вчинили суспільно

небезпечні діяння, що не містять всіх ознак кримінального правопорушення, тісно пов'язаний із зниженням рівня злочинності. Ефективність такого впливу залежить і від визначення поняття та системи засобів кримінально-правового впливу та правил їх застосування. Діючий КК України не визначає поняття засобів кримінально-правового впливу та правил їх застосування, лише регламентує конкретні їх види як покарання, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання, примусові заходи медичного характеру, обмежувальні заходи тощо. При цьому КК доповнюється такими заходами точково, без розуміння впливу конкретного заходу на стан запобігання злочинності.

Крім того, обраний євроінтеграційний курс, спонукає наше суспільство до пошуку та запровадження новітніх правових інституцій які діють у країнах європейського союзу та інших провідних країнах світу. Необхідність внесення змін у застосування вже існуючих, а також запровадження новітніх заходів кримінально-правового впливу обґрунтовується багатьма науковцями. Також розвиток правової думки інституту заходів кримінально-правового впливу у кримінальному законодавстві незалежної України можливо пов'язувати із прийняттям Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 18 квітня 2013 р. №222-VII, та відповідно Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [1]. Зокрема у загальній частині КК на вимогу виконання зазначеного плану з'являється назва розділу XIV загальної частини КК – Інші заходи кримінально-правового характеру. Тому спроба імплементувати у положення кримінального Закону новітні, або доповнити вже існуючі заходи кримінально-правового впливу більш ліберальними є цілком логічним втіленням тенденції розвитку сучасного кримінального законодавства багатьох європейських країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що науковому дослідженню окремих питань пов'язаних із вивченням системи заходів кримінально-правового впливу приділяли увагу такі вчені, як: Є. Вечерова, О. Дудоров, Ф. Гребенкін, Н. Гуторова, О. Драган, К. Карпов, О. Козаченко, О. Литвак, В. Меркулова, І. Митрофанов, Т.І. Нікіфорова, З. Сюсюкало, В. Трубнікова, О. Ус, М.Хавранюк, С. Харитонов, О. Яценко та інші. Разом із тим у науковій спільноті не виникло єдиної думки навіть із узагальнення назви заходів кримінально-правового впливу. Зазначені обставини підкреслюють актуальність обраної теми та необхідність продовження поглибленого дослідження поняття заходів кримінально-правового впливу, їх видів, а також можливості запровадження новітніх

засобів кримінально-правового впливу як у діючому КК так і обговорення тих, що запропоновані у проекті нового КК України.

Мета: виокремити істотні ознаки заходів кримінально-правового впливу та на види.

Виклад основного матеріалу. Дослідження поняття кримінально-правового впливу в Україні варто розпочати із з'ясування того яким чином визначено в КК України способи здійснення кримінально-правового впливу.

Отже відповідно до положень КК України кримінально-правовий вплив здійснюється за допомогою таких заходів: покарання, звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання, пом'якшення покарання (заміна призначеного особі судом покарання більш м'яким покаранням, заміна особі невідбутої частини призначено їй судом покарання більш м'яким покаранням), звільнення від кримінальної відповідальності, обмежувальні заходи, заходи кримінального характеру застосовуються до юридичних осіб, судимість, примусові заходи виховного характеру, примусові заходи медичного характеру та примусове лікування, спеціальна конфіскація.

Дослідивши зміст зазначених норм КК України можливо встановити певні закономірності їх застосування, зокрема усі вони використовуються і реалізуються виключно державою, в кожній з них є елементи примусу або заохочення (щодо тих статей мета яких полягає у тому числі в ресоціалізації особи шляхом реабілітації).

Слід зазначити, що чітка регламентація заходів кримінально-правового впливу відсутня так як і їх загальна назва. Разом із тим, пропонується вважати, що кримінально-правовий вплив здійснюється на підставі кримінально-правових норм, тобто кримінально-правове регулювання є юридичною підставою кримінально-правового впливу. На сьогодні законодавцем здебільшого, передбачені заходи кримінально-правового впливу саме карального характеру, що значно ускладнює завдання усунення причин та умов вчинення нових кримінальних правопорушень конкретною особою.

О. Ус у свою чергу зазначала, що змістом кримінально-правового впливу є сукупність способів (засобів, заходів), що полягають у реакції держави на об'єктивне існування злочинності, суспільно небезпечних діянь та/або вчинення діяння, передбаченого кримінальним законом. Застосування таких засобів повинно забезпечувати досягнення конкретного справедливого й ефективного результату [2].

Щодо підстав застосування заходів кримінально-правового характеру, до них слід відносити як ті суспільно небезпечні діяння вчинення яких містить усі ознаки кримінального правопорушення, так і ті суспільно небезпечні діяння, вчинення яких не містить усіх обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення, тобто за відсутності складу кримінального правопорушення.

Ще одним важливим моментом розуміння засобів кримінально-правового впливу необхідно визнати пошук сутнісних відмінностей між окремими групами кримінально-правових засобів. Таку відмінність передусім можливо побачити у характерові впливу кримінально-правових засобів на правовий статус особи, що вчинила кримінальне правопорушення. При цьому науковий спір щодо зазначеної відмінності триває, перша група науковців розглядає дану відмінність у тому, чи є такі засоби заохочувальними або примусовими; друга наголошує на каральному або некаральному змісті відповідних засобів.

Необхідно зауважити, що велика кількість науковців вважає кару, що настає як наслідок скоєного правопорушення передбаченого КК України, сутністю кримінального покарання [3, с. 5].

У свою чергу заходи кримінально-правового впливу мають на меті не лише виконати завдання кримінального переслідування а й знайти відповідний баланс між застосуванням необхідного примусу та заохочення спрямованого на виправлення особи. Зокрема, до заходів кримінального впливу відносяться і такі заходи як: примусові заходи медичного характеру, виховного характеру, примусове лікування та інші. Розглянувши перелічені заходи, важко погодитися, що вони переслідують на меті лише кару. Наприклад примусове лікування (ст. 96 КК України) хоча і передбачає обмеження особистих прав, але основною метою ставить саме лікування особи, що може розглядатися як встановлена законом допомога особі. Інший примусовий захід виховного характеру, що регламентується ст. 105 КК України і застосовується до неповнолітніх також має на меті перш за все виховання неповнолітніх, після проходження якого останні отримують елементарне уявлення правосвідомості при поверненні до суспільного життя[4].

Зважаючи на це більш правильною видається наукова думка тих вчених які розподіляють заходи кримінально правового впливу на примусові та заохочувальні. Заохочувальними кримінально-правовими заходами потрібно вважати ті, які здатні вплинути на поведінку особи яка вчинила кримінальне правопорушення, виконують завдання щодо її ресоціалізації та мотивують особу до повернення до соціально-позитивної поведінки пропонуючи пом'якшення або навіть відмову від примусового кримінально-правового впливу, за винятком тих заходів, які спрямовані на відшкодування завданих збитків або відновлення порушених прав.

Однак, слід зауважити, що деякі заходи кримінально-правового впливу, можливо умовно віднести як до заохочувальних, так і до примусово каральних заходів, наприклад такий вид заходу кримінально-правового впливу як заміна призначеного особі судом покарання більш м'яким покаранням необхідно

розглядати у декількох аспектах (застосовуючи поняття змішаної форми заходу кримінально-правового впливу). На це вказує сутність та кінцева мета такого заходу у яка полягає саме у заохоченні особи до ресоціалізації, шляхом послаблення триваючого нагляду та впливу на неї.

Відтак можливо вказати, що заходами кримінально-правового характеру є відносно самостійний спосіб вираження кримінально-правового регулювання.

Якщо дещо спростити наведене, можливо зауважити, що зміст заходів кримінально-правового характеру складається із сукупності таких елементів як примус, пом'якшення та заохочення.

Слід зазначити, що існує чимало наукових думок з приводу поняття засобів кримінально-правового впливу наприклад І. Митрофанов під ними пропонує розуміти засоби, що застосовуються до особи, яка вчинила передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дію або бездіяльність), і полягають у передбаченій цим Кодексом негативній, справедливій і невідворотній оцінці (засудженні) вчиненого діяння та особи, що його вчинила, а також у необхідних випадках – у позбавленні чи обмеженні прав і свобод цієї особи [5, с. 451].

Щодо визначення заходів кримінально-правового впливу, варто підтримати позицію згідно якої кожний захід кримінально-правового впливу формується на засадах збалансування закладеного в них примусового та заохочувального потенціалу, шляхом поєднання прийомів і способів здійснення впливу на кримінальні практики, властивості яких визначаються як особливостями методу кримінального права, так і змістовними характеристиками окремого виду кримінально-правового заходу. Системний та складний характер кримінально-правового заходу (сукупність прийомів і способів правового впливу) виступає першою ознакою кримінально-правового заходу [6, с. 35]. Підтримуючи зроблений О. Козаченком висновок можливо проаналізувавши деякі види кримінально-правових заходів передбачених у КК України та знайти ті які підтверджують його обґрунтованість (наприклад примусові заходи виховного характеру).

Аналіз наведених думок науковців щодо запропонованих елементів заходів кримінально-правового впливу, а також стосовно їх реалізації шляхом застосування заходів кримінально-правового характеру, дозволяють запропонувати власну дефініцію кримінально-правового впливу. При цьому пропонуючи власне розуміння заходів кримінально-правового впливу необхідно погодитися із думкою З. Загинеї-Заболотенко, яка зазначала, що дефініція – це стисле визначення, а тому у ньому не потрібно перераховувати всіх ознак поняття, а лише ті, що є істотними, за допомогою яких можна відрізнити один предмет, явище від іншого [7, с. 75].

Таким чином під заходами кримінально-правового впливу пропонується розуміти: заохочувальні та примусово каральні заходи, як пов'язані так і не пов'язані із кримінальною відповідальністю які реалізуються на підставі діючого Закону, після вчинення суб'єктом кримінального правопорушення суспільно небезпечного діяння передбаченого на час його вчинення КК України і застосування яких в залежності від особи правопорушника буде достатнім, необхідним для її виправлення, а також співрозмірним із скоєним діянням.

Зазначивши наявні у КК України способи здійснення кримінально-правового впливу, та розуміючи їх реалізацію через заходи кримінально-правового характеру коротко вважаємо за необхідне перерахувати їх по суті розподіливши їх на певні види. З цією метою такі заходи пропонується поділити на ті які передбачають кримінальну відповідальність та на інші заходи кримінально-правового характеру, які у свою чергу можуть бути заохочувальними, примусовими та заохочувально-примусовими.

До заходів які передбачають кримінальну відповідальність пропонується віднести ті які застосовуються за вчинення суспільно небезпечного діяння, яке містить усі ознаки складу кримінального правопорушення та настають після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, а відтак відбувається покарання та засудження як самого діяння, так і особи, яка його вчинила із можливістю подальшого звільнення від призначеного покарання.

Іншим заходам кримінально-правового характеру притаманні такі ознаки: лише в окремих випадках визнаються формою реалізації кримінальної відповідальності (наприклад, ст. 105 КК України); їх застосування можливе (крім звільнення від кримінальної відповідальності) за вчинення діянь, які не містять ознак складу кримінального правопорушення (наприклад, ч. 3 ст. 96-2 КК України); є альтернативою покарання. Зміст цих заходів визначається певним колом обмежень прав і свобод особи, яка вчинила кримінальне правопорушення або суспільно небезпечне діяння, яке передбачене Особливою частиною КК України.

Крім того необхідно зазначити, що на думку науковців харківської школи кримінального права (В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна), однією з основних ознак інших заходів кримінально-правового характеру є мета їх застосування, суть якої зводиться не до кари або виправлення особи, яка вчинила злочин, а до усунення умов, що сприяли вчиненню суспільно небезпечного діяння і можуть стати криміногенним фактором на майбутнє [8, с. 468]. У свою чергу необхідно зауважити, що поняття «інших заходів кримінально-правового характеру» досить вузьке, а їх відмінність від загального поняття заходів кримінально-правового характеру полягає в меті їх застосування та особливим призначенні.

Таким чином до інших заходів кримінально правового характеру пропонується віднести: звільнення від кримінальної відповідальності (ст. ст. 44-49, ст. 97 КК України та спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені у статтях Особливої частини КК України); обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91-1 КК України); примусові заходи медичного характеру (ст. ст. 92-95 КК України); примусове лікування (ст. 96 КК України); спеціальна конфіскація (ст. ст. 96-1-96-2 КК України); заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб (ст. 96-3-96-11 КК України); примусові заходи виховного характеру (ст. 105 КК України) [4].

При цьому вірно, зважаючи на застосування прийомів і способів правового впливу, такі заходи впливу як звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування виділити в окрему групу серед заохочувальних кримінально-правових заходів.

Можливо зазначити, що стосовно наведених засобів кримінально-правового впливу точаться непоодинокі наукові дискусії зокрема досить вдало висловився І. Нікіфоров який зазначив, що в доктрині кримінального права підходів до систематизації кримінально-правових заходів існує безліч. Один і той самий автор може пропонувати одночасно декілька класифікацій кримінально-правових заходів. Це залежить від критеріїв, які автор кладе в основу класифікації [9].

На думку І. Нікіфорова, з якою важко не погодитися необхідне враховувати розвиток кримінального права, орієнтованого на його подальшу гуманізацію, у зв'язку із чим розглядати кримінально-правові заходи не як окремо існуючі заходи правового впливу, а як такі, що утворюють систему. Вважаючи, що фактично кожна запропонована класифікація кримінально-правових заходів потребує уточнення.

Наприклад такі відомі науковці як М. Хавронюк та О. Дудоров звертають увагу на наявність ще й третьої групи заходів кримінально-правового впливу – квазі-заходів. На думку зазначених науковців квазі-заходи це несправжні заходи, такі, що не здатні повноцінно вплинути на вирішення кримінально-правового конфлікту. Проте без них також не може існувати кримінальне право, у той же час їх має бути передбачена мінімальна кількість: давність, декриміналізація діяння, тяжка хвороба й за певних умов амністія [10, с. 299].

У якості прикладу квазі-заходів зазначаються: звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності вчинення кримінального правопорушення, звільнення від покарання у зв'язку з усуненням караності діяння (ч. 2 ст. 74 КК України); за хворобою (ст. 84 КК України); (ст. 49 КК України). При цьому важливою рисою яка поєднує такі

заходи, є те, що як з боку особи так і з боку державних органів існує взаємна відсутність будь яких дій у досягненні звільнення від кримінальної відповідальності, а відтак і відсутність дій щодо виправлення особи та щодо запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень нею та іншими особами.

Дослідження заходів кримінально-правового впливу буде не повним без аналізу думок науковців, які передусім знайшли своє втілення у нормах запропонованого проекту нового КК України (далі – Проект), якими доповнюються існуючі та запроваджуються нові заходи впливу.

Необхідно зауважити, що зміст згаданого Проекту вказує на спробу законодавця наблизити норми КК до європейських стандартів. Стисло узагальнюючи норми Проекту, що стосуються застосування кримінально-правових заходів та порівнюючи їх із діючим КК України передусім можливо вказати про відсутність у них та кого інституту як звільнення від кримінальної відповідальності. Також необхідно зазначити що у Проекті відсутні такі види покарань як виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Разом із тим Проектом пропонується, запровадити такі новітні засоби як пробація, реституція, заходи безпеки та виправлення та інші, що ще раз підкреслює намагання перейняти європейський досвід застосування правових засобів.

Отже розглядаючи Проект необхідно звернути увагу на статтю 3.1.1. в якій визначається поняття та мета кримінально-правового засобу. Відповідно до зазначеної статті кримінально-правовим засобом пропонується вважати передбачені цим Кодексом обмеження прав особи або покладення на неї обов'язків, що застосовуються судом у разі вчинення кримінального правопорушення чи іншого передбаченого цим Кодексом протиправного діяння. У свою чергу під метою кримінально-правового засобу - убезпечення людини, суспільства та держави від кримінальних правопорушень та інших передбачених цим Кодексом протиправних діянь [11].

Якщо перелічити види кримінально-правових засобів передбачених у статті 3.1.2.1. Проекту до них віднесені: 1) покарання; 2) пробація; 3) засоби безпеки; 4) реституція чи компенсація; 5) конфіскація майна чи вилучення речі; 6) судимість; 7) кримінально-правові засоби щодо юридичної особи[11].

Як бачимо з запропонованого Проектом визначення кримінально-правових засобів та їх мети, у більшості їхніх оновлених видах, такі головні елементи як примус і заохочення залишилися їхньою сутністю, на що зокрема вказує такі формулювання як «обмеження прав особи», «покладення обов'язків», «убезпечення від кримінального правопорушення».

Водночас слід зазначити, що стосовно представленого Проекту точаться наукові дискусії, зокрема і щодо запровадженої у ньому системи заходів

кримінально-правового впливу. Свої пропозиції з цього питання, у своєму експертному висновку надала експертна група, яка зокрема звернула увагу на те, що особливою формою кримінально-правового впливу на неповнолітніх у вітчизняному кримінальному законодавстві є примусові заходи виховного характеру, від яких розробники проекту пропонують відмовитись. У зв'язку із чим експертною групою пропонується розглянути питання про застосування до неповнолітніх і молодих осіб кримінально-правових засобів, відмінних від покарання. Таким чином, пробація як кримінально-правовий засіб для неповнолітніх – це передусім спеціальні програми, які реалізуються профільними фахівцями. З огляду на викладене, пропонується сформулювати окремий припис щодо особливостей застосування пробації до неповнолітніх, включивши його у розділ 3.10. [12, с.229, 230].

Також слід зазначити про досить небезпечну наукову дискусію, щодо включення до Проекту такого засобу безпеки як позбавлення громадянства, обґрунтовується дана позиція тим, що питання громадянства тісно пов'язані з проблемами забезпечення національної безпеки та необхідності протидії такому злочину за умови добровільного отримання громадянства держави-агресора [11]. Таку позицію підтримує зокрема В. Залізнюк, який вказує, що практика позбавлення державних зрадників громадянства України відповідає і здоровому глузду, і українському законодавству, і стандартам міжнародного права [13]. Тим не менш це досить спірна думка з огляду на необхідність доказування об'єктивної та суб'єктивної сторони злочину (досить складно встановити саме добровільність отримання громадянства в умовах воєнного стану).

Також звернемо увагу на передбачений Проектом кримінально-правовий засіб – пробацію. Основні положення даного засобу регламентовані у розділі 3.5 Проекту. Разом із тим, за межами розділу 3.5 також наявні питання тим чи іншим чином пов'язані з пробацією (наприклад пункти 2, 5 ч. 2 ст. 3.3.1), до них зокрема необхідно віднести надану суду можливість при призначенні покарання врахувати особу винного та оцінку ризиків вчинення кримінального правопорушення повторно. Щодо цього слід підтримати думку вчених які зазначають, що вивчення особи винного (так звана досудова доповідь), і оцінка ризиків – це засоби пробації [14, с. 199].

Ще одним питанням пов'язаним із пробацією та на яке слід звернути увагу є надана у Проекті можливість призначати разом із основним покаранням один чи декілька засобів пробації. Зокрема п. 1. ч. 1 ст. 3.5.2 Проекту передбачає призначення штрафу у якості основного виду покарання та засобів пробації. Слід зазначити, що у випадку призначення штрафу та пенітенціарного пробаційного арешту можливо казати про призначення фактично додаткової міри покарання, а можливо і навіть про подвійне

покарання, адже за своєю ступеню суворості пробаційний арешт ні чим не поступається штрафу (а в деяких випадках навіть може розглядатися особою як більш тяжкий засіб кримінально-правового впливу).

На зазначену невідповідність звернула увагу і експертна група яка надала висновок до Проекту вірно вказавши, що тоді порушується принцип однократності застосування кримінально-правових засобів (ч. 1 ст. 1.2.7), а також, диспозитивність припису щодо призначення наглядового засобу пробації та оцінний характер правил такого призначення (ст. 3.5.3) дисонують із суворістю засобу [12, с. 184].

Також необхідно звернути увагу на нове поняття, яке пропонує ввести група розробників Проекту і яке безпосередньо пов'язане із засобами кримінально-правового впливу – засоби безпеки. Отже відповідно до пропозиції даних вчених пропонується передбачити наступні засоби безпеки: обмежувальні засоби; примусову психіатричну допомогу; оприлюднення інформації про засудження особи. Слід підкреслити, що відповідно до ст. 3.6.4 Проекту обмежувальні засоби мають бути мінімально необхідними та достатніми для досягнення мети кримінально-правових засобів та сумісними між собою [11]. Сутність обмежувальних засобів визначена у ч. 1 ст. 3.6.3. Проекту у якій зазначено, що застосування таких засобів полягає у забороні вчинення особою певних діянь, а також в обмеженні її прав чи покладенні на неї додаткових обов'язків, що вказує на примусовість таких засобів [11].

Доречі відповідно до ч. 7 ст. 3.6.4 Проекту контроль за дотриманням обмежувальних засобів здійснюють орган пробації та орган Національної поліції України у межах їх компетенції [11]. При цьому слід враховувати, що Проектом передбачена можливість застосовувати засоби безпеки одночасно з пробацією, тобто орган пробації може одночасно здійснювати контроль і за призначеним заходом кримінально-правового впливу – пробацією і за застосованими засобами безпеки.

Стосовно ще одного засобу безпеки, який пропонується Проектом - оприлюднення інформації про засудження особи, слід зазначити, що у діючому КК України такий засіб відсутній. У той же час за своєю правовою природою він скоріше спрямований на охоронювання громадських інтересів і попередження суспільства щодо існуючої небезпеки, чим на ресоціалізацію особи і немає заохочувального характеру. Дійсно не важко зрозуміти, що основним наслідком такої дії (крім попередження суспільства) буде громадський осуд, який навряд чи буде тим дієвим правовим механізмом застосування якого зможе заохотити особу до ресоціалізації, але може бути додатковим засобом стримування особи від вчинення злочину.

Узагальнюючи запропоновані Проектом засоби безпеки, можливо вказати, що їм властиві ознаки притаманні примусовим засобам кримінально-правового впливу, зокрема такі як заохочення і примус.

Схожої думки притримується і Ю. Ковалик зазначаючи, що обмежувальні засоби повинні бути у структурі саме засобів безпеки, адже всі вони мають спільну мету – це припинення порушення прав та свобод особи, суспільства, держави, їх захист та спеціальна превенція шляхом впливу на особу з високою кримінальною готовністю [15, с. 210].

Дослідження заходів кримінально-правового впливу, що містяться у чинному КПК України, Проекті нового КК України, думок науковців можна сформулювати такі ознаки, що характеризують кримінально-правовий вплив в Україні:

- здійснюється як реалізація кримінальної відповідальності;
- має на меті усунення чинників, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення;
- їм може бути притаманний як каральний так і заохочувальних характер;
- сприяє забезпеченню осіб щодо яких вчинено кримінальне правопорушення так і сторонніх осіб.

Висновки. Таким чином необхідно констатувати, що не має єдиного наукового підходу щодо змісту і обсягу поняття засобів кримінально правового впливу, а різні наукові школи відстоюють свою позицію. У той же час, інститут заходів кримінально-правового впливу розвивається в залежності від сучасних тенденцій. Наразі слід підтримати законодавця в прагненні вдосконалити межі і види кримінально-правового впливу з урахуванням гуманізації покарання, наближення його до європейських стандартів та пошуку найбільш оптимального впливу на особу задля її ресоціалізації та запобіганню росту злочинності.

Література:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 18 квітня 2013 р. № 222-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-18#Text> (дата звернення 09.08.2023).
2. Ус О. В. Кримінально-правовий вплив: сутність і зміст. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків. 2013. С. 213–217.
3. Багрій-Шахматов Л.В. Кримінальна відповідальність та покарання / Л. В. Багрій-Шахматов. – Мінськ. 1976. 383 с.
4. Кримінальний кодекс України: закон України від 5 грудня 2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 09.08.2023).
5. Митрофанов І. І. Кримінально-правові засоби впливу на осіб, які вчинили злочини. Монографія. Кременчук. 2009. 488 с.
6. В.О. Козаченко Ознаки та властивості кримінально-правових заходів примусового та заохочувального впливу. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані. 2017. С. 31 -51.

7. Зоя Загинеї-Заболотенко. Невизначеність тексту Кримінального кодексу України: «стратити не можна помилювати». Вісник Національної академії прокуратури України. № 4. 2019. С 72–85.
8. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те видання, переробл. І допов. Х.: Право, 2015. 615 с.
9. Нікіфорова Т.І. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру. Навчальний посібник. Хмельницький. 2020. С. 175.
10. М.О. Хавранюк, О.О. Дудоров. Кримінальне право. Навчальний посібник. 2014. Київ. С. 948.
11. Текст проекту нового Кримінального кодексу України URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення 09.08.2023).
12. Висновок на проект Кримінального кодексу України URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/03/16/vysnovok-natsionalnyh-ekspertiv.pdf> (дата звернення 09.08.2023).
13. В. Залізнюк Втрата громадянства державними зрадниками: відповідність Конституції та міжнародним стандартам. Юридична газета онлайн.2022. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vtrata-gromadyanstva-derzhavnimi-zradnikami-vidpovidnist-konstituciyi-ta-mizhnarodnim-standartam.html> (дата звернення 09.08.2023).
14. Ягунов Д. Філософія пробації: трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями. Актуальні проблеми політики. Одеса. 2011. Вип. 41. С. 198–207.
15. Ковалик Ю.М. Обмежувальні заходи в кримінальному праві України. Дисертація. Львів. 2022. С. 246.

References:

1. On Amendments to the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure of Ukraine regarding the implementation of the Action Plan on Visa Liberalization by the European Union for Ukraine: Law of Ukraine of April 18, 2013, No. 222-VII Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-18> [in Ukrainian].
2. Us, O.V. (2013). Criminal legal influence: essence and content. *Actual problems of criminal liability: materials of the international scientific and practical conference*. Kharkiv. p. 213-217 [in Ukrainian].
3. Bagriy-Shakhmatov, L.V. (1976). *Criminal liability and punishment*. Minsk [in Russian].
4. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of December 5, 2001 No. 2341-III Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
5. Mitrofanov, I. (2009). Criminal and legal means of influence on persons who have committed crimes. *Monograph*. Kremenchuk [in Ukrainian].
6. Kozachenko, V.O. (2017). Signs and Properties of Criminal Law Measures of Coercive and Encouraging Influence. Legal impact on misconduct: current issues. p. 31 -51 [in Ukrainian].
7. Zahynei-Zabolotenko, Z. (2019). Uncertainty of the Text of the Criminal Code of Ukraine: "to execute cannot be pardoned". *Bulletin of the National Academy of Prosecution of Ukraine. № 4*. p. 72-85 [in Ukrainian].
8. Borysov, V.I., Tatiy, V.Y., Tiutiugin, V.I. and others. (2015). *Criminal Law of Ukraine: General part: textbook. 5th edition, revised. and supplement*. Kharkiv: Pravo, p. 615 [in Ukrainian].
9. Nikiforova, T.I. (2020). Theory and practice of application of measures of criminal law. *Study guide*. Khmelnytskyi. p. 175 [in Ukrainian].
10. Khavraniuk, M.O. & Dudorov, O.O. (2014). Criminal law. *Study guide*. Kyiv. p. 948 [in Ukrainian].

11. Text of the draft of the new Criminal Code of Ukraine Retrieved from: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> [in Ukrainian].

12. Opinion on the Draft Criminal Code of Ukraine Retrieved from: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/03/16/vysnovok-natsionalnyh-ekspertiv.pdf> [in Ukrainian].

13. Zalizniuk, V. (2022). Loss of citizenship by traitors: compliance with the Constitution and international standards. *Yurydychna Gazeta online*. Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vtrata-gromadyanstva-derzhavnimi-zradnikami-vidpovidnist-konstituciyi-ta-mizhnarodnim-standartam.html> [in Ukrainian].

14. Yagunov, D. (2011). Philosophy of probation: transformation of views on the nature and goals of treatment of criminals. *Actual problems of policy. Issue 41*. Odesa. p. 198-207 [in Ukrainian].

15. Kovalyk, Y.M. (2022). Obmezhuval'ni zakhody v kryminal'nomu pravi Ukrayiny [Restrictive measures in the criminal law of Ukraine]. *Thesis*. Lviv [in Ukrainian].

